

1/1052

11988-35140

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI

SAYI : B.01.0.KKB.01-18/A-9-2005-472

10 / 06 / 2005

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: 27.05.2005 günlü, A.01.0.GNS.0.10.00.02- 10912/32681 sayılı yazınız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca 27.05.2005 gününde kabul edilen 5356 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun" incelenmiştir:

İncelenen Yasa'nın 1. maddesiyle Anayasa'nın 133. maddesine eklenen fıkrada,

"Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir."

denilmektedir.

Yapılan düzenlemede,

- Radyo ve televizyon etkinliklerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun dokuz üyeden oluşması,

- Üst Kurul üyelerinin, siyasal parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek sayının ikişer katı gösterecekleri adaylar arasından, her siyasal parti grubuna düşen sayı esas alınarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca seçilmesi,

- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim yöntemleri ve görev sürelerinin yasayla düzenlenmesi,

öngörülmüştür.

1- Çağdaş anayasalarda, yazılı, görsel ve işitsel yayıncılık konusunda öngörülen sistemler, birbirini tamamlayan hak ve özgürlükler kümesinin gereklerine göre oluşturulmuştur.

Anayasamız incelendiğinde aynı sistemin benimsendiği görülmektedir. Anayasa'da, temel hak ve özgürlükler kapsamında düşünce ve kanaat, düşünceyi açıklama ve yayma, haber alma-verme ve basın özgürlüklerine, radyo ve televizyon kurumu ile kamu tüzelkişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayınlarının yansızlığına sistemin gerekleri olarak yer verilmiştir.

Radyo ve televizyon etkinliklerinin yürütülmesine ilişkin genel düzenleyici işlemler oluşturan, bu alanı denetleyen ve gerektiğinde yaptırım uygulayan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun da, bu sistemi oluşturan halkalardan biri olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Bu özelliği nedeniyle Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun statüsünün özerk, bağımsız ve yansız olması gerekmektedir.

Bugünkü durumuyla Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun bu nitelikleri yapısında taşıyan bir kamu tüzelkişisi olarak kurulduğu görülmektedir.

Anayasalar, bir ülkenin siyasal, sosyal, hukuksal düzenini belirleyen, devlet yapısının temelini oluşturan baş yapıtları ve en üst hukuksal normlarıdır. Anayasa'nın tüm kuralları eşdeğerde olmakla birlikte, değiştirilemez nitelikteki kuralların farklı bir önemi ve üstünlüğü vardır. Cumhuriyet'in değiştirilemez temel niteliklerini düzenleyen kurallar bu içeriktedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Cumhuriyet'in değiştirilemez nitelikleri arasında hukuk devleti ilkesine yer verilmiştir. Hukuk devleti, yasa koyucunun evrensel hukuk kurallarına uymasını zorunlu kılan bir ilkedir. Evrensel hukuk kuralları ise, yasaların, bu bağlamda Anayasa değişikliklerinin genel ve nesnel olmasını, kamu yararı amacıyla yapılmasını gerektirmektedir.

Yazılı basının yanı sıra görsel ve işitsel yayın organları, kamuoyunu oluşturma ve etkileme gücüne sahiptir. Medya kuruluşları ve yayınları, bir toplumda insan hakları ve demokrasinin gelişip güçlenmesi, düşünce ve kanaatlerin özgün biçimde oluşması, ülke ve ulus bilincinin yerleşip gelişmesi yönünden önemli bir güce ve etkiye sahiptir.

Bu nedenledir ki, ülkemizde radyo ve televizyon yayınları kamu hizmeti yayıncılığı ilkesine göre düzenlenmiş, yasal sınırlamalara ve kamusal denetime bağlı tutulmuştur. Başka bir anlatımla, radyo ve televizyon yayıncılığının Devlet tekeline çıkarılmasına karşın, kamu ve özel tüm yayınların düzenleyici bir kamu otoritesinin gözetim ve denetimi altında tutulması, yayınların yasayla getirilecek ilkelere uygun olma koşulunun öngörülmesi, kamunun yansız ve özgür haber alma hakkının korunması, yayınların kamuoyunu etkilemekteki gücü nedeniyledir.

Öte yandan, aynı nedenler, temel hak ve özgürlüklerin kullanımıyla yakından ilgili olan kamu-özel tüm radyo ve televizyon yayınlarının gözetim ve denetimiyle görevli ve yetkili kılınan kamu otoritesinin özerk ve yansız olmasının gerekçelerini de oluşturmaktadır.

Bu nedenle, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Yasa'da, Üst Kurul'un özerkliğini ve yansızlığını sağlamaya yönelik kurallara yer verilmiş; bu bağlamda, Üst Kurul üyelerinin görevleri süresince resmi ya da özel başka görev almaları, siyasal partilere üye olmaları yasaklanmıştır.

İncelenen Yasa'nın gerekçesinde, radyo ve televizyon yayınlarının kamuoyu oluşumunda çok önemli etkisinin bulunduğu, radyo ve televizyon etkinliklerini düzenlemek ve denetlemekle görevli ve yetkili olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerinin atanmasında, diğer düzenleyici ve denetleyici kurumlardan farklı olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetkili kılınmasında zorunluluk bulunduğu belirtilmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni oluşturan siyasal partiler, Anayasa ve yasalara uygun olarak, milletvekili ve yerel yönetim seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmalarını ve açık propagandalarını ile ulusal istencin oluşmasını sağlayarak, demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması amacını güden kuruluşlardır.

Görüldüğü gibi, siyasal partilerin varlık nedeni, savundukları görüşleri doğrultusunda ulusal istencin oluşmasını sağlamaktır. Bu temel amaçla hareket eden siyasal partilerin, özerk ve yansız olması zorunlu bir kamu tüzelkişisinin asli ve sürekli hizmetlerini yürütecek görevlilerini belirlemekle yetkili kılınmasının, bu kamu tüzelkişiliğinin yansızlığıyla bağdaştırılamayacağı açıktır.

Getirilen düzenleme, Üst Kurul üyeliğine seçilebilmek için parti yandaşlığı yarışının önünü açmaktadır. Çünkü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'na yapılan seçimde, genellikle siyasal yandaşlığı olanların yeğlendiği bilinen bir gerçektir. Radyo ve televizyon yayıncılığında çok önemli yetkilerle donatılan ve yansız olarak görev yapması gereken Üst Kurul'a siyasal kimlikli kişilerin seçimine olanak sağlayan yöntemin hizmetin gereklerine uygun düşmeyeceği açıktır.

Bu nedenle, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerinin, siyasal parti gruplarının gösterdiği adaylar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'na seçilmesi, Üst Kurul'un özerklik ve yansızlık nitelikleriyle, hizmetin gerekleriyle ve dolayısıyla kamu yararıyla bağdaşmamaktadır.

2- Radyo ve televizyonların yayın ilkeleri, 13.04.1994 günlü, 3984 sayılı Yasa'nın 4. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre, radyo ve televizyon yayınlarının, diğer ilkeler yanında,

- Cumhuriyet'in Anayasa'da belirtilen temel niteliklerine, Devlet'in varlık ve bağımsızlığına, ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve devrimlerine aykırı olmaması,
  - Toplumunu şiddete, teröre, etnik ayrımcılığa yönlendirmemesi,
  - Halkı sınıf, ırk, dil, din, mezhep ve bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etmemesi ya da toplumda nefret duyguları oluşturacak içerikte olmaması,
  - Türk ulusal eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri ile ulusal kültürün geliştirilmesi yönünde olması,
  - Suçluluğu yargı kararlarıyla kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu ilan edilmeyecek içerik taşıması,
  - Haberlerde yansızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerine bağlı olunması,
  - Siyasal partiler ve demokratik gruplar arasında fırsat eşitliği sağlayacak içerikte olması,
- gerekmektedir.

Yayınların bu içerik ve nitelikte olup olmadığını saptayacak Üst Kurul'un özerk, bağımsız ve yansız olması zorunludur.

Yansızlık, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin korunup kollanmasında söz konusu olamaz. Anayasa Mahkemesi'nin 22.05.1987 günlü, E.1987/3, K.1987/13 sayılı kararında da belirtildiği gibi, kamu kurumları ve kamu görevlileri, Anayasal ilkeler, bu bağlamda Cumhuriyet'in temel nitelikleri konusunda yanlı olmak zorundadır. Cumhuriyet'in nitelikleri ile Atatürk ilke ve devrimleri söz konusu olduğunda kamu görevlilerinin yansız kalması düşünülemez.

Yansızlık, siyasal baskı, etki ve karışmadan uzak olmayı, denetim alanına giren yayın ilkeleri ihlal edildiğinde hiçbir siyasal kaygı duymadan karar vermeyi gerektirmektedir. Siyasal organlarca seçilen kişilerden bunu beklemek güçtür.

Bir yandan, resmi makamların karışması olmadan haber ya da düşünce almak ya da vermek özgürlüğünü de içeren düşünceyi açıklama ve basın özgürlüğünden söz edilirken, diğer yandan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerinin, siyasal partilere kontenjan tanınarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'na seçilmesi çelişki oluşturmaktadır.

Ülkemizde yayıncılığın geliştirilip çağdaş düzeyi yakalaması, ancak özerk,bağımsız ve yansız bir otoritenin önderliğinde olanaklıdır. Bu nitelikleri bozacak yapılanmalara ilişkin düzenlemeler sistemin isterlerine uygun düşmemektedir.

Yayımlanması yukarıda açıklanan gerekçelerle uygun bulunmayan 5356 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun", Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce bir kez daha görüşülmesi için, Anayasa'nın 104 ve 175. maddeleri uyarınca ilişikte geri gönderilmiştir.

Ahmet Necdet SEZER
CUMHURBAŞKANI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KANUN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASININ BİR MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN

Kanun No. 5356

Kabul Tarihi : 27.5.2005

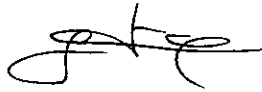
MADDE 1.- 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 133 üncü maddesinin kenar başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

F. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuya ilişkili haber ajansları

Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir.

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoylamasına sunulması halinde oylanır.

Aslı Gibidir.

Gündüz DİNÇER
Kanunlar ve Kararlar Müdürü

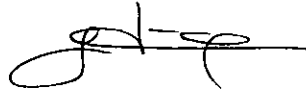
**ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNİN İKİNCİ GÖRÜŞMESİ
SONUNDA YAPILAN OYLAMA SONUÇLARI**

MADDE 1	: Oylamaya katılan üye	: 414
	Kabul	: 376
	Ret	: 36
	Çekimser	: 1
	Geçersiz	: -
	Boş	: 1

MADDE 2	: Oylamaya katılan üye	: 407
	Kabul	: 375
	Ret	: 30
	Çekimser	: -
	Geçersiz	: -
	Boş	: 2

TÜMÜ	: Oylamaya katılan üye	: 403
	Kabul	: 378
	Ret	: 21
	Çekimser	: -
	Geçersiz	: 2
	Boş	: 2

Aslı Gibidir.

Gündüz DİNÇER
Kanunlar ve Kararlar Müdürü